

Între dragostea de Țară și trădarea Țării (I)

Nimic nu este mai scump pentru un nativ decât țara lui care-i asigură identitatea. Prin raportarea la țară (patrie), „oamenii locului” devin sursa perenă a energiilor vitale care asigură veșnicia națiunii în vatra sa de viață. Existența fiecărei națiuni a fost și este posibilă datorită dragostei față de țară, precum și fidelității oamenilor și comunităților sociale față de valorile, interesele și necesitățile acesteia. Iubirea țării a constituit sentimentul cel mai înalt pentru fiecare om *conștient de sine*. Pe fundamentul ei se clădește apărarea țării. „Apărându-și țara, oamenii conștienți de sine își apără neamul (națiunea), căci țara este legată organic de neam (națiune)”¹.

Adevărata dragoste de țară nu se declară prin cuvinte, ci se adevărește prin fapte. Oamenii sunt în serviciul țării, potrivit competențelor și rolurilor sociale primite în cadrul organizațiilor sociale și instituțiilor politico-statale. Acestea slujesc țara în virtutea asumării conștiente a apartenenței lor la națiune. În acest sens, fidelitatea față de țară îmbracă forma respectului față de obligațiile ce ne revin, față de cuvântul dat și față de faptele de zi cu zi. Aceasta se opune fățărniciei, înșelătoriei, minciunii, perfidiei și trădării. A fi infidel față de țară este tot una cu a fi infidel față de neam și de strămoși. Astfel se explică disprețul oricărei națiuni față de trădători.

Expresiile *trădători de țară* și *trădare de țară* sunt întâlnite cu aproape 500 de ani înainte de Hristos, la poetul grec Eschil (525-456 îHr), cel mai timpuriu dramaturg al Greciei antice, supranumit *părintele tragediei universale*. Eschil a afirmat: „Am învățat să urăsc trădătorii de țară și nu este boală pe care o condamn mai mult decât trădarea de țară”².

În sistemul Dreptului medieval românesc, înalta trădare era numită hiclenie, aceasta fiind considerată cea mai gravă infracțiune la adresa țării. Hiclenia era actul de trădare imputat unor boieri pentru încălcarea obligației de credință și loialitate față de Domn – recunoscut ca reprezentant legitim al țării. Erau conside-

rate acte de hiclenie alianțele, comploturile și intrigile contra Domnului, fuga din țară fără încuviințarea sa, însușirea de bani din vistieria țării, răscoala sau răzvrătirea organizată pentru înlocuirea Domnului, precum și trădarea fățișă la vreme de război.

Hiclenia era pedepsită cu moartea prin spânzurare, dacă hicleanul era un om simplu, sau prin decapitare ori tragere în țepă, precum și confiscarea averii, dacă acesta era boier.

De asemenea, proprietarul de pământ care refuza să-și facă datoria de ostaș era acuzat de hiclenie, iar când hicleanul reușea să fugă peste hotare, din poruncă domnească, îi era confiscată averea.

Începând din epoca modernă a istoriei noastre, este semnificativ complotul prin care a fost trădat domnitorul Alexandru Ioan Cuza, la 11 februarie 1866. Printre complotiști s-a aflat și maiorul Dimitrie Lecca, comandantul gărzii Palatului, care a fost dezavuat de întreaga oștire. Deși a devenit general și ministru al oștirii în timpul domniei lui Carol I, Dimitrie Lecca a rămas în istoria și în conștiința românilor ca trădător, nu ca demnitar. În legătură cu acest moment istoric, sunt elocvente afirmațiile critice ale lui Nicolae Iorga și este semnificativă predicția lui Mihai Eminescu: „Vor trece veacuri și nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de rușine de câte ori va răsfoi istoria neamului său la pagina 11 februarie și stigmatizarea acelei negre felonii va răsări pururi în memoria generațiilor, precum în orice an răsare iarba lângă mormântul vândutului Domn”³.

Din timpul Primului Război Mondial au rămas, de asemenea, în memoria socială, câteva fapte nedemne săvârșite de militari, considerate ca acte de trădare de țară.

Generalul Socec Alexandru a fost condamnat la cinci ani muncă silnică pentru „părăsirea de post în fața inamicului” și degradat printr-o ceremonie desfășurată, la începutul lunii martie 1917, pe platoul Regimentului 7 Roșiori de pe Dealul Copou; în careul format de trupe ale unor unități

militare din Iași, s-a citit sentința, iar colonelul Holban⁴ s-a apropiat de cel degradat, i-a rupt epoleții, spunând: „nu ești demn să le porți”. Apoi, i-a smuls steaua de general de la chipiu și i-a scos sabia aruncând-o la pământ. Jandarmul din spatele condamnatului a luat sabia, a rupt-o în trei bucăți și a depus-o la picioarele colonelului Holban. După aceea, condamnatul a fost introdus într-o dubă pentru a fi transportat la închisoare, iar mulțimea adunată acolo l-a huiduit și a aruncat cu bulgări de zăpadă în duba respectivă.

Generalul Vasile Zottu, șeful Marelui Stat Major, a fost bănuțit că a favorizat transmiterea către inamic a planului de campanie al Armatei Române din anul 1916; numele său a fost găsit pe așa-numita „listă a lui Gunther”⁵ și, de teama opiniei publice, dar și a Curtii Marțiale, la 12 noiembrie 1916, după dezastrul Armatei Române de la Turtucaia, acesta s-a sinucis în locuința sa din București. Acestor nedemne exemple li se adaugă abominabila trădare săvârșită de colonelul Alexandru Sturdza împreună cu cei doi complici ai săi, locotenentul Constantin Wackmann și locotenent-colonelul Constantin Crăiniceanu⁶.

În istoria participării României la Primul Război Mondial, dezertarea și trădarea colonelului Alexandru Sturdza constituie un caz aparte atât prin notorietatea personajului implicat, cât și prin motivația care a stat la baza gestului său. „Trecerea la inamic a fiului fostului prim-ministru și lider timp de mai mulți ani al Partidului Național Liberal, Dimitrie A. Sturdza, a șocat pe toată lumea de la sferele înalte ale clasei politice la simplii militari și cetățeni”⁶. Generalul Alexandru Averescu, viitorul mareșal, comandantul Armatei a II-a, care l-a avut subordonat direct în ultima parte a campaniei din anul 1916, considera gestul drept „o pagină urâtă pentru noi”. Pe aceeași linie, I. Gh. Duca, ministrul Instrucțiunii Publice și Cultelor, nota și el că „episodul trecerii la

**General (r) conf. univ. dr.
Vasile Jenică APOSTOL**

Între dragostea de Țară și trădarea Țării (I)

inamic a fiului lui Mitiță Sturdza, un om care, în întreaga lui viață, fusese personificarea cinstei și corectitudinii morale, reprezenta una dintre paginile de rușine ale epopeii întregirii neamului.”

Chiar dacă „încercarea criminală a lui Sturdza n-a reușit, mulțumită cinstei și patriotismului simplilor soldați de care el a voit să se slujească” – aprecia istoricul Constantin Kirițescu, fapta sa a produs „o impresie deprimantă în armată și în populație” și „a zdruncinat întrucâtva încrederea pe care țara și armata o puneau în frunțașii lor”.

Alexandru D. Sturdza a făcut parte din marele neam al sturdzeștilor. Din această bogată familie au făcut parte domnitori (Ioniță Sandu Sturdza și Mihail Sturdza), demnitari de rang înalt (prim-miniștri și miniștri) precum și personalități culturale, științifice și artistice de prestigiu. Tatăl său, Dimitrie A. Sturdza a fost una dintre personalitățile politice și științifice emblematice ale României în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. A făcut studii în Germania, rămânând atașat toată viața de această țară sub raport politic și cultural. Reîntors în Moldova, Dimitrie A. Sturdza a participat activ la procesul unirii celor două principate extracarpatice, fiind secretarul Divanurilor Ad-hoc și apoi al Căimăcămiei de trei. Pentru scurtă vreme a îndeplinit funcția de secretar particular al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, dar marile nepotriviri de caracter dintre ei i-au transformat în adversari înverșunați. Un incident grav, cu consecințe politice de importanță istorică pentru tânărul stat român, l-a constituit actul de trădare comis de Dimitrie A. Sturdza față de țară și de domnitor prin faptul că a încredințat unor ambasadori străini copia unei scrisori adresată în anul 1864 de împăratul Napoleon al III-lea lui Alexandru Ioan Cuza, prin care-i sugera să treacă la apărare pe Dunăre cu cei 12.000 de oșteni ai armatei și 12.000 de grăniceri și să declare independența față de Imperiul Otoman. În aceeași scrisoare, împăratul îi promitea sprijinul Franței și dili-

gențele necesare pe lângă Anglia în acest sens. Copia scrisorii a fost publicată într-un ziar londonez pe care împăratul i l-a trimis lui Cuza împreună cu o scrisoare de reproș. În aceste împrejurări, Cuza, știind că de conținutul scrisorii nu avea cunoștință decât el și Sturdza, l-a chemat pe acesta, l-a admonestat și chiar brutalizat, iar mai târziu, când a vrut să-l pedepsească, nu l-a mai găsit, deoarece fugise la Giurgiu și a trecut Dunărea la protectorii săi. În consecință, Dimitrie A. Sturdza s-a implicat în conspirația cunoscută drept „monstruoasa coaliție”, care l-a forțat pe Cuza să abdice. După venirea lui Carol I pe tronul României, a fost de mai multe ori ministru și reprezentant al României la Istanbul.

Deși a fost participant la acțiunile de răsturnare a domnitorului Carol, organizată de liberali în anul 1870, Dimitrie Sturdza a devenit, după Războiul de Independență, un colaborator fidel al regelui Carol I. În calitate de ministru de externe, el a fost cel care, la 18 octombrie 1883, a semnat la Viena Tratatul de alianță cu Austro-Ungaria la care a aderat în aceeași zi Germania și, mai târziu, Italia (1888). După moartea lui Ion C. Brătianu, în 1892, până în anul 1909, a îndeplinit funcția de șef al Partidului Național Liberal. În această perioadă, a fost de patru ori prim-ministru. În privința relațiilor cu armata, este cunoscut faptul că, atunci când era prim-ministru și ministru de război, nu a asigurat fondurile necesare pentru această instituție fundamentală, declarând că „armata nu rentează”.

Alexandru Sturdza a primit de timpuriu o educație aleasă, având profesori germani și francezi, iar mama i-a transmis marea pasiune pentru muzică. A fost un copil precoce, învățând să scrie și să citească în mai multe limbi străine, de la o vârstă fragedă, iar la trei ani și câteva luni i-a scris tatălui său prima scrisoare în limba germană. Studiile gimnaziale și secundare le-a urmat la Jena și pe cele universitare la Breslau, în Germania. La 9 martie 1889, Alexandru Sturdza este înregistrat ca soldat voluntar în Armata Română, dar la 16 noiembrie, același an,

primea un concediu de trei ani pentru a urma studiile militare în Germania. A rămas în Germania timp de doisprezece ani, urmând în acest timp cursurile mai multor instituții de învățământ și efectuând stagii de practică în unități și comandamente de diferite arme. La 17 noiembrie 1891, a absolvit Școala militară din Hanovra și cu aceeași dată a fost primit în Armata Română cu grad de sublocotenent, dar a servit în continuare în Armata Germană până în toamna anului 1901, completându-și studiile la Academia de Război. În această perioadă s-a înregistrat și primul contact și conflict cu maiorul Alexandru Averescu, atașatul militar al României la Berlin, care fusese numit în această funcție la 28 august 1896. În această calitate, Averescu, avându-i în subordine pe militarii români care îndeplineau anumite misiuni în Germania, i-a cerut lui Alexandru Sturdza o serie de informații „rezervate”, respectiv câteva regulamente ale Armatei Germane. Acesta a refuzat, reamintindu-i că se află sub jurământul depus regelui Prusiei, iar acțiunea ar putea fi catalogată drept spionaj. Mai mult, l-a informat pe ministrul român la Berlin și i-a scris tatălui său despre relația tensionată cu Averescu. În final, demersurile lui Alexandru Sturdza au avut efect, ducând în cele din urmă la rechemarea lui Averescu, ceea ce a constituit o surpriză pentru cercurile militare de la București, deoarece acesta nu epuizase perioada de stagii la Berlin.

Alexandru Sturdza, după revenirea în țară, și-a continuat cariera militară, îndeplinind succesiv anumite funcții: comandant de companie, comandant și instructor la Școala Militară de Infanterie și Cavalerie, atașat militar la Paris și Bruxelles, comandant al Batalionului 6 Vânători, comandant al Școlii Militare de Ofițeri de Infanterie. În toată această perioadă, numele său era frecvent pronunțat în armată, îndeosebi din cauza numeroaselor stări conflictuale pe care le crea și care de multe ori aveau ca efect participarea la unele dueluri în urma cărora renumele său se deteriora, mai

Între dragostea de Țară și trădarea Țării (I)

ales că, de cele mai multe ori, era învins, pricinuindu-i totodată mari suferințe tatălui său. În caz de mobilizare, în conformitate cu dispozițiile în vigoare, colonelul Alexandru Sturdza era desemnat să comande o unitate de infanterie, la 14 august 1916 fiindu-i repartizat Regimentul nr. 1 „Dolj” cu garnizoana la Craiova. A luat contact cu unitatea, după declanșarea mobilizării, iar episodul scurtei sale comenzi este relatat pe larg în „Jurnal”. În momentul când se familiariza cu unitatea și oamenii ei, a primit ordin să revină la București, unde i s-a încredințat comanda Brigăzii 7 mixtă, o unitate care nu exista în organica armatei, ea urmând să se creeze ad-hoc în rezerva Marelui Cartier General până la data de 15 septembrie 1916. Din cauza faptului că în a doua parte a lunii septembrie 1916 trupele române au început retragerea din Transilvania pe direcții divergente, iar între Armatele 2 și 4 Române se crease o porțiune de front descoperită între văile Oituzului și Buzăului, s-a luat hotărârea ca aceasta să fie acoperită de Brigada 7 mixtă. La 28 septembrie 1916, Marele Cartier General a pus Brigada 7 mixtă la dispoziția Armatei a 2-a, fixându-i misiunea de a împiedica înaintarea inamicului pe văile Putnei și Zăbalei. Ocuparea sectorului încredințat, care avea o lărgime de aproximativ 50 de kilometri, s-a făcut în noaptea de 28 spre 29 septembrie 1916. Până în luna decembrie 1916, Brigada 7 mixtă a îndeplinit misiuni în cadrul dispozitivului operativ al Armatei a 4-a, ulterior intrând din nou în compunerea Armatei a 2-a în cadrul grupului „Oituz-Vrancea” care avea în subordine și Divizia 15 Infanterie comandată de generalul Eremia Grigorescu. Brigada 7 mixtă apăra fâșia Vârful Clăbuc-Muntele Furu Mare. În timpul bătăliei de la Cașin, apar deja primele suspiciuni cu privire la atitudinea colonelului Alexandru Sturdza, iar cel care sesizează și consemnează pentru istorie este generalul Alexandru Averescu, comandantul Armatei a 2-a. Astfel, în documentul „Notițe zilnice din războiul 1916-1918” notează:

20 XII 1916: „Situațiunea rea

pe tot frontul, mai ales în aripa dreaptă. Brigada colonelului Sturdza dă conținut înapoi”...

24 XII 1916: „Cea mai urâtă zi din cursul campaniei și poate din viață chiar! Colonelul Sturdza s-a retras fără cauze aparente, precipitat și fără a mă preveni la timp, astfel că a lăsat un gol între el și generalul Grigorescu. Austro-germanii, după cum era și firesc, au profitat. Patrurile lor sunt deja la Pralea. Dacă nu parez repede lovitura, linia Troțușului este amenințată foarte serios. Am dispus să meargă la Pralea Divizia a I-a și prima Brigadă a Diviziei a 7-a, Brigada a 2-a va urma mâine.”

27 XII 1916: „Colonelul Sturdza este supărat că judec sever retragerea lui... Am scris generalului Prezan să mi-l ia din Armată. Nu am ce face cu astfel de înfumurați care, cu toate că au unele calități, sunt mai mult o încurcătură decât un ajutor. Prin noua ordine de bătaie, acest tactician *suis generis* este numit comandant de divizie. Sper să mă curăț de el.”

24 I 1917: „Am venit înainte de ora 11 la Târgu Frumos. Când am trecut în cancelaria unde era regele și adjuncții, maiorul Ressel, generalul Aslan și generalul Pretorian, mi s-a spus că de la Corpul II de Armată, generalul Văitoianu comunică de pe front, că colonelul Sturdza, care trebuia să părăsească frontul și să meargă în interior, a venit de la aripa dreaptă a Armatei la aripa stângă să vadă Brigada de Grăniceri și că acolo ar fi dispărut cu locotenentul Wachmann. S-a găsit cadavrul ordonanței lui Sturdza, omorât de cine? Ce s-a întâmplat?”

27 I 1917: „Disparațiia colonelului Sturdza devine tot mai enigmatică. Generalul Văitoianu este convins că a trecut la inamic! Să fie așa?”

29 I 1917: „Oribil... Colonelul Sturdza a trecut la inamic! Astăzi au fost prinși mai mulți soldați de ai noștri prizonieri trimiși de Sturdza cu manifeste prin care înseamnă trupele să treacă la dușman.

Locotenent-colonelul Crăiniceanu, comandantul Regimentului 25 Infanterie, a fost arestat pentru că a avut o întrevedere cu Sturdza între linii

și s-a înapoiat cu un sul de manifeste!

30 I 1917: „Am venit la Coțofănești; am interogat mai mulți din soldații care au adus manifestele lui Sturdza. Mi-au descris primirea ce s-a făcut acestuia la Soveja de către ofițerii dușmani. Apoi cuvântarea ce a ținut soldaților noștri, alegând vreo 40 dintre ei pentru a veni cu manifeste în liniile noastre”.

30 I 1917: „Am fost seara la Onești și am interogat pe locotenent-colonelul Crăiniceanu. Un adevărat inconștient. S-a încurcat în răspunsurile sale și când a văzut că nu mai poate să-și justifice pasul nenorocit ce a făcut, a căutat să mă înduioșeze spunând că a fost o copilărie necugetată din partea lui și că eu aș putea, dacă aș voi, să-l scap, nedând nici o urmărire afacerii!... Faptul este cert. A știut de plecarea lui Sturdza în ajunul dezertării și era convenit a se întâlni în ziua de 29. S-a dus la întâlnire și s-a întors cu manifestele.”

5 II 1917: „Am scris generalului Crăiniceanu^{7***} prin generalul Mărdărescu să vie la Bacău spre a vorbi cu el despre afacerea fiului său. Cred că s-ar putea rezolva chestiunea foarte simplu, dacă nenorocitul și-ar aplica singur pedeapsa de care sigur nu poate să scape. La aceasta nu-l poate hotărî decât părintele lui. Dar aveam de a face cu Crăiniceanu. Mi-a răspuns că între patrie și fiul său nu ezită a-și face datoria față de patrie. Și de aceea nu poate veni.”

Tot la data de 5 februarie 1917, generalul Averescu a înaintat regelui Ferdinand un raport detaliat cu privire la actul de trădare al colonelului Sturdza prin conținutul căruia prezintă principalele constatări și concluzii rezultate în urma cercetărilor personale.

Trecerea colonelului Sturdza la dușman a generat o stare de stupefacție generală la nivelul întregii societăți. Majoritatea liderilor politici aflați la Iași nu credea că fiul lui Mitiță Sturdza putea să treacă la inamic, să dezerteze ca orice simplu ostaș. Din păcate, trădarea a fost confirmată, mai ales că la ordonanța ucisă, caporalul Marin Năstase, se găsiseră și docu-

Între dragostea de Țară și trădarea Țării (I)

mente care arătau că acțiunea fusese îndelung gândită și pregătită. Jurnalul lui Alexandru Sturdza, care se găsea în una din cele două valize de lângă corpul neînsuflețit al ordonantei, a ajuns pe masa regelui Ferdinand și este lesne de înțeles reacția pe care a avut-o suveranul la citirea aprecierilor făcute de colonelul trădător la adresa sa.

În amintirile sale, regina Maria a redat starea sufletească a suveranului. „Azi dimineată”, nota regina la 12 februarie 1917, „a venit la mine Nando. Era galben la față și mi-a adus o veste grozavă: colonelul Alexandru Sturdza (fiul bătrânului Dimitrie Sturdza, șeful Partidului Național Liberal în timpul domniei unchiului), care de câteva zile dispăruse în chip misterios, ar fi fost un trădător de cea mai mizerabilă speță. Crăiniceanu, fiul generalului, a fost prins cu buzunarele pline de manifeste iscălite de colonelul Sturdza prin care se îndemna armata să se predea inamicului și să se unească cu prizonierii români de partea cealaltă pentru a goni pe ruși din țară. Nando a fost aproape doborât de această veste și nu este de mirare. Totuși nu știu de ce nu-mi pot închipui că Sturdza a putut păta astfel numele tatălui său”⁸.

În ce privește atitudinea militarilor români este de subliniat faptul că nimeni nu a dat curs invitației făcute de colonelul Alexandru Sturdza, ci, dimpotrivă, comandanții de la diferite eșaloane au luat atitudine fermă pentru a-și convinge subordonații că dragostea de țară este mai presus de orice sentiment. În acest sens, generalul Eremia Grigorescu a emis, în calitatea de comandant al Corpului IV Armată, un impresionant ordin pe care-l redăm după traducerea în limba germană, consemnat în cartea „Cazul fostului colonel Alexandru Sturdza – un episod din Războiul Mondial 1914-1918 pe frontul român”, scrisă de un martor ocular al evenimentelor, baronul Valeriu Kapri, fost maior în cavaleria armatei austro-ungare:

„Ordinul Comandantului Corpului 4 Armată, Generalul Grigorescu (după traducere din limba germană)

Soldați!

O parte din voi stă de aproape 6 luni sub ordinele mele, o altă parte de un timp mai scurt; totuși fiecare din voi v-ați convins că am luat parte împreună cu voi și la bucuriile voastre, cât și la zilele voastre grele și pline de griji, și că totdeauna v-am spus adevărul.

Ați fost deprinși prin ordinele zilnice ce vi le-am dat și care le-am adus la cunoștința voastră, că lumea întregă a admirat capacitatea voastră și ați fost deprinși de a auzi dela mine numai știri bune și îmbucurătoare.

Astăzi însă trebuie cu sufletul îndurerat să vă spun despre o faptă murdară, care a fost comisă de către unul care până-n ziua de 24 Ianuarie a stat în mijlocul vostru, lipsit de rușine, și care, sub frumoasa uniformă românească, a ascuns un suflet străin și murdar.

E vorba de un trădător, de fostul Colonel A. D. Sturdza.

Născut și crescut pe pământul românesc, cu avere, renume și îmbogățit prin sudoarea muncii voastre, a găsit de cale, tocmai acum, când scumpa noastră țară se află în pericol, să calce jurământul dat Regelui, drapelului și patriei, și să treacă în rândurile inamicului.

Fapta fostului Colonel Sturdza este o crimă, comisă de un om fără minte, de un nebun.

Acest criminal însă nu se mulțumește să se vândă, nu se mulțumește să trădeze planul nostru de război inamicului, ci intenționează ceva mult mai mult: voiește, din soldații noștri ce se găsesc prizonieri la inamic și din dezertori, să formeze o nouă armată, și cu aceasta să lupte contra voastră și astfel să stropească cu sângele frățesc pământul nostru românesc.

Voiește din lupta frățescă să aducă inamicului victorie. Victorie pentru Germani, pentru Unguri, pentru Bulgari și pentru Turci, inamicii noștri de astăzi, inamici de secol.

În rățacirea lui, fostul Colonel Sturdza caută pe pământul nostru și prin manifeste aruncate din aeroplane, să vă sfătuiască ca să-l urmați; el vrea

să vă miște la asemenea pas, să faceți la fel cu el acest mișelesc fapt, cu credința că, cu cât mai mulți vor face, cu atâta mai bine pentru el.

El vă cheamă ca să luptați alături de inamic și vă făgăduiește cerul și pământul.

Bravi soldați! Nu vă lăsați amăgiți de vorbele unui criminal și trădător de țară. Nu uitați că ați jurat credință Majestății Sale Regelui, țării și drapelului.

Fiți și rămâneți credincioși jurământului vostru!

Făgăduelile care vi le face acest criminal, nu pot fi împlinite. Puternicii noștri aliați, Rusia, Franța, Anglia, Italia, Belgia, Serbia, Muntenegru și noi, luptăm pentru dreptatea și libertatea popoarelor.

Germanii, Ungurii, Bulgarii și Turcii luptă numai să ne stăpânească și să ne înjosească.

România nu poate trăi lângă acei cari îi sunt dușmani de secol. Noi nu putem lupta niciodată alături de acei cari în țara noastră au făcut lucrurile cele mai îngrozitoare și iarăși nu putem lăsa nepedepsiți pe inamicii noștri, care au pustiit o parte din țara noastră, ne-au smuls pământul din mâna plugarului, ne-au ucis vitele și necinstit casele noastre.

Bravii mei soldați! Nu credeți unei făgădueli pe care vă face un trădător și un criminal, cum e fostul Colonel Sturdza.

Pentru el și toți de felul lui, cari au căzut sau vor cădea în această ispită, chiar spânzurătoarea – pe lângă rușinea lumei și blestemul unei întregi națiuni – va fi prea mică.

Acela care trece de partea inamicului, pierde dreptul de a trăi pe pământul sfânt al țării sale, atât el, cât și familia lui.

Fiți la înălțimea credinței ce întotdeauna am pus-o în voi.

Ascultați cuvântul meu, care până acum v-a dus numai la glorie și onoare.

Cu credința în Dumnezeu și în puterea voastră, înlăturați gândurile necurate, cari vor să se apropie de voi.

Ridicați sus fruntea cu

Între dragostea de Țară și trădarea Țării (I)

conștiința curată și faceți ca până acum un zid cu pieptul vostru la frontiera țării. Răspundeți totuși îndemnurilor nerușinate, care vin dela un trădător și un vândut, cu arma și tun, cu care ați cioplit numele vostru în stâncile Carpaților și dovediți inamicilor voștri că bravura și cinstea voastră sunt lucruri ce nu se pot precupeți.

Comandantul Corp. 4 Armată
General Grigorescu

Bibliografie selectivă:

Petre Otu, Maria Georgescu, *Radiografia unei trădări – cazul colonelului Alexandru D. Sturdza*, Editura Militară, București, 2011;

Paul Ștefănescu, *Enigme ale istoriei române*, Editura Vestfala, București, 2011;

Vitralii – lumini și umbre, anul II, nr. 6, martie 2011;

Baron Valeriu Kapri, *Cazul fostului colonel Alexandru Sturdza, un episod din Războiul Mondial 1914-1918*, Tip. Soc. pe acțiuni Adolf Sonnenfeld, Oradea, 1926;

România 100, Băcăuani în Marele Război și la Marea Unire, proiect al Asociației Unilimited Connections, Bacău, 2018.

1 Dr. Aurel V. David, *Vitralii, umbre și lumini*, anul II (nr. 6)/martie 2011, pag. 19;

2 Ibidem, pag. 20;

3 Ibidem, pag. 21;

4 A participat în anul 1919, având gradul de general, la campania împotriva armatelor sovieto-maghiare ale lui Bela Kun. Pentru o scurtă perioadă a îndeplinit și funcția de comandant militar al Budapestei;

5 Dr. Aurel V. David, *Idem*, pag. 21;

* În perioada neutralității României (1914-1916), a avut loc o puternică luptă între cele două tabere adverse pentru atragerea de partea lor, în schimbul unor sume considerabile, a cât mai multor personalități. În acest context, autoritățile de la București au anunțat descoperirea unui astfel de recrutor german numit Gunther, pe lista cărui se aflau, printre alții, Constantin Mille (ziarele „Adevărul” și „Dimi-

neața”), Ioan Slavici (ziarul „Minerva”), Tudor Arghezi, Gala Galaction, Mateiu Caragiale, dar și șeful Marelui Stat Major, generalul Vasile Zottu.

** Locotenent-colonelul Constantin Crăiniceanu (1875-1917), fiu al generalului Grigore Crăiniceanu și al surorii generalului Constantin Prezan. Elev al Școlii de ofițeri în anii 1894-1896, a devenit sublocotenent la 1 iulie 1896. Succesiv, a obținut gradele militare de locotenent, căpitan, maior și locotenent-colonel la 1 aprilie 1916. Ofițer de cavalerie, încadrat înainte de război la Statul Major General; la 1 aprilie 1914 a fost numit atașat militar la Atena, unde a rămas până la intrarea României în război. După mobilizare, a fost numit comandant al Regimentului 25 Vânători.

6 Petre Otu, Maria Georgescu, *Radiografia unei trădări, cazul colonelului Alexandru D. Sturdza*, Editura Militară, București, 2011, pag. 5;

7 *** Grigore Crăiniceanu (1852-1935), general de divizie (1909), inspector general al geniului (1904-1909), șef al Marelui Stat Major (1907-1909), ministru de război (1909-1910), comandant al corpului II Armată, comandant al Armatei a II-a. Ulterior a fost numit inspector general de armată.

27 Ianuarie 1917

Chemare

Eu, colonelul Alexandru D. Sturdza, cu care v-ați luptat cot la cot, vă trimit următoarea vorbă:

În fruntea noastră vreau să fac o oștire nouă, bine înzestrată cu mașinile războiului și bine condusă de șefi inimoși. Cu ea vreau să scăpăm tot ce am pierdut, să alungăm din țară pe jefuitorul rus și să facem ca mai repede să ne reîntoarcem la vetrele noastre. Ne vor ajuta la aceasta cei două sute de prizonieri români, pe care îi vom scăpa.

Repede trebuie să vă hotărâți, căci iată cum stăm acum:

Țara noastră și oștirea a răătăcit sub conducerea nepricepută a unor

capete slabe, două treimi din teritoriul ei s-a pierdut. Cealaltă treime este prădată de ruși; ei își bat joc de ofițerii și soldații și de sârmanii locuitori; ei necinstesc nepedeșiți femeile noastre; ei ne răpesc ultimele vite pe care le avem și ne-au împiedicat să lucrăm pământul. Averea țării s-a risipit și înstreinat; dacă nu ne hotărâm de pe acum, vom muri de foame cu copiii și nepoți. Ni se pregătește pribegia în străinătatea neagră; este vorba ca armata noastră să treacă Prutul, ca guvernul să fugă rușinos la Cherson, în Rusia, iar celor bogăți să li se înlesnească așezarea în orașe depărtate rusești, robiți de legi asupritoare.

Ați fost amăgiți de cei mari prin cuvinte înșelătoare despre un ideal național; ați văzut cum acest ideal s-a prăbușit din cauza ușurinței și ticăloșiei lor. Treziți-vă și nu mai credeți minciunile ce vi le spun. Victoria rușilor nu vă va scăpa, căci ea nu va putea fi. Disprețuiți pe acei ce se încapățânează a lega soarta noastră de armate străine, căci nicăieri nu reușesc să fie învingătoare. Mai bine mergem cu cei puțini, dar vrednici, cinstiți și tari.

Lepădați-vă de acei ce v-au înșelat amarnic. Ați jurat credință Țării, iar nu unor netrebniți care vă conduc la pieire.

Dacă aveți încredere în brațul nostru, în mintea și sfatul meu, veniți îndată la mine. Vă aștept în munții Vrancei. Veți căpăta semne de la mine. Voi elibera pe prizonierii noștri. Totul este pregătit. Cu ei vom forma o oaste nouă și, cu autorul lui Dumnezeu, vitejească, cu care vom recuceri ce s-a pierdut, vom reîntregi ce s-a stricat și vom da afară pe netrebniții care ne-au adus în starea de azi.

Treceți fără întârziere cu arme cu tot spre mine, să scăpăm România. Dumnezeu va binecuvânta fapta voastră.

Colonel A. D. Sturdza

8 Maria, Regina României *Povestea vieții mele*, vol. III, traducere din limba engleză de Mărgărita Miller Verghi, Editura Eminescu, București, 1991, pag. 160.

Tudor Ghideanu despre filosofia lui Eminescu (I)

Motto:

„Există o coerență imanentă a operei eminesciene care răzbate și adună obsesiv toate temele majore, toate schițele de explicație, toate opțiunile metafizice, toate proiectele de soluție, într-un spectru problematic inconfundabil. Lepădând orice fel de prejudecată, ni se impune cu toată evidența adevărul că opera lui Eminescu revelează deplin un eidos numai al său, un tot esențial de idei, teme și structuri care-i constituie osatura filosofică, acel spațiu natural de trecere – uneori schițat numai, dar real – către o structură teoretică invariantă (constantă) a sa și numai a sa”.

(Tudor Ghideanu)

Filosoful ieșean Tudor Ghideanu, spirit profund, spontan și predispus la polemică, s-a născut la 30 martie 1938, în localitatea Cordun din județul Neamț. A urmat clasele școlare primare în această localitate, iar studiile gimnaziale la Roman. Tot la Roman frecventează cursurile școlare medii, la Liceul „Roman-Vodă”. Studiile superioare le parcurge la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. În anul 1963 devine absolvent al Facultății de Filosofie, ca șef de promoție, și își începe cariera de cadru didactic în această prestigioasă instituție. În anul 1972 susține doctoratul în filosofie cu teza „Curentul fenomenologic în filosofia franceză contemporană”. Se specializează ca profesor de „Istoria filosofiei contemporane” și de „Istoria filosofiei românești”. Pe plan publicistic a elaborat multiple articole și studii în revistele de cultură. În 1983 a participat la Congresul de filosofie de la Jena.

S-a dovedit foarte prezent și sub aspect editorial. Dintre lucrările editate amintesc doar câteva: „Percepție și morală în fenomenologia franceză”, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1979; „Conștiința filosofică de la Husserl la Teilhard de Chardin”, Ed. Junimea, Iași, 1981; „Anamnesis sau Treptele aducerii aminte”, Ed. Junimea, Iași, 1987; „Temeiuri critice ale creației”, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988; „Odysseea conștiinței filosofice

moderne”, vol. I – de la Kant la Nietzsche, Ed. Junimea, Iași, 2000; „Odysseea conștiinței filosofice contemporane”, vol. II – de la Pragmatism la Husserl (Fenomenologie), Ed. Junimea, Iași, 2000; „Odysseea conștiinței filosofice contemporane”, vol. III – de la Heidegger la Postmodernism, Ed. Junimea, Iași, 2000.

Ca titular al cursului de „Istoria filosofiei românești”, dar și ca iubitor de literatură, Tudor Ghideanu, în mod firesc, s-a aplecat și asupra creației eminesciene. Dar n-a făcut-o doar de pe poziția profesorului universitar, ci și cu dăruirea unui om pasionat. Era foarte prezent în presa de specialitate cu articole și studii care produceau ecou, în acest domeniu. Fiindu-i student, între anii 1976-1980, îmi amintesc de emoția cu care așteptam să vină profesorul și să ne vorbească despre filosofia lui Eminescu. Ulterior am aflat că filosoful ieșean Tudor Ghideanu a fost cooptat în colectivul desemnat de către „Institutul de Filosofie” al Academiei Române, pentru a redacta cea de-a doua ediție a tratatului de „Istoria filosofiei românești”. Și că, în primul volum al acestui proiect, T. Ghideanu a contribuit cu un studiu remarcabil intitulat „Mihai Eminescu”. („Istoria filosofiei românești”, vol. I, ediția a II-a, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1985, p. 574-618).

Capitolul „Mihai Eminescu” din „Istoria filosofiei românești” (45 de pagini, format academic), este structurat pe trei subcapitole, respectiv: 1. „Teme și idei fundamentale”; 2. „Filosofia istoriei și filosofia politică” și 3. „Filosofia culturii, filosofia artei și a limbajului”. Pentru a înțelege importanța acestui demers, trebuie să reamintim faptul că, în prima ediție a tratatului „Istoria filosofiei românești”, elaborat sub egida Institutului de Filozofie al Academiei Române, un asemenea capitol nu exista. Ceea ce reflectă faptul că celui mai curajos gânditor român din secolul al XIX-lea, poetul-filosof Mihai Eminescu, nu îi erau recunoscute, în nici un chip, performanțele profund spirituale. El trebuia să rămână doar poet, pentru că așa îl consacrase tradiția eminescolo-

gică. De aceea Tudor Ghideanu, prin investigația sa, permisă de noul context social-politic, face un act de mare reparație culturală, deschizând noi perspective atât eminescologiei, cât și spiritualității românești, în general.

În ce-l privește pe Tudor Ghideanu, textul capitolului „Mihai Eminescu”, din tratatul de „Istoria filosofiei românești”, dezvoltat, restructurat, revăzut și mult reorientat, în conformitate cu noua viziune a autorului de după decembrie 1989, va deveni, peste câteva decenii, o lucrare de sine stătătoare (Tudor Ghideanu, „Filosofia lui Eminescu”, Editura Cronica, Iași, 2014). Așa se face că întâlnim plusuri și minusuri, de interpretare, atât în textul inițial (1985), cât și în lucrarea care a urmat (2014). De aceea, va trebui să folosim ambele surse, pentru a nu jigni nici memoria lui Eminescu, dar și pentru a evidenția meritele de înțelegere ale lui Tudor Ghideanu, cu privire la filosofia poetului-cugetător.

Lucrarea „Filosofia lui Eminescu” este organizată pe cinci părți, astfel: 1. „Deschidere a deschisului”; 2. „Steaua singurătății. Singurătatea sfințeniei”; 3. „Răul Ontologic și Logosul”; 4. „Teoreticul sociologic-economic”; 5. „O închidere care se deschide”.

1. Calea către metafizică

Prima parte a lucrării „Filosofia lui Eminescu” debutează cu un capitol intitulat „Calea către metafizică”. Aici, autorul vorbește introductiv, mai întâi, despre valoarea creației eminesciene, în general. Sunt gânduri pe care profesorul Tudor Ghideanu le-a rostit cu pasiune în fața studenților săi, gânduri care au fost scrise și în tratatul de „Istoria filosofiei românești” și care sunt scrise, cu aceeași pasiune, și în această carte.

În primul rând, intenția profesorului Ghideanu este aceea de a pune în evidență integralitatea creației eminesciene. „Este un adevăr unanim împărtășit astăzi că Eminescu a fost original, genial, nu doar în poezia sa, ci și în celelalte componente ale extraordinarei sale opere. El s-a identificat